

ክለሳ (ገምጋም) መጽሐፍ

አርእስቲ: ሕውየት: ካብ ነጋሪት ኩናት - ናብ ብስራት ይቕጥን ዕርቅን (ዛንታ ተጻብኦታት ሰውራን ሳዕቤናቱን)

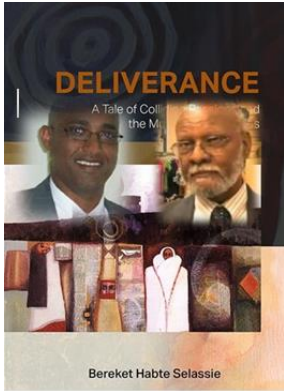
ደራሲ: ፕሮፌሰር በረኸት ሃብተሰላሰ

ዓይነት መጽሐፍ: ታሪካዊ ልቢ ወለድ

ገጽ 330

ሓታማይ: ቤት ማሕተም ቀይሕ ባሕሪ RSP (Red Sea Press)

ISBN: 9781569025178 (HB) and 9781569025185 (PB)

ሓዳስ ልቢ ወለዳዊት መጽሐፍ ብፕሮፌሰር በረኸት ሃብተሰላሰ:

ሕውየት: ካብ ተጻብኦታት ሰውራን ሳዕቤናቱን ናብ ናይ ይቕጥን ዕርቅን ጸጋ።

ክላሲ: ሰመረ ሃብተማርያም

ነዛ ናይ ዶክተር በረኸት (ካብ ነጋሪት ኩናት - ናብ ብስራት ይቕጥን ዕርቅን: ዛንታ ተጻብኦታት ሰውራን ሳዕቤናቱን) እትብል ሓዳስ መጽሐፍ ምንባብ: ልክዕ ከም ኣብ መጋርያ ሓዊ ከቢብካ ብሓደ ካብ 'ቶም ናይ ኢትዮጵያ ሰውራ መሕረስቲ ጉጅለ ዝኾነ (ክኢላ ኣዘንታዊ) ተተሪኻ እተማመኛ ጽሕፍቲ 'ያ። እቲ ተተሪኹ ዘሎ ናይ ስቅያት ዛንታ ኣዕሚቕካ እተስተንትኖን ንናይ ለምባ ኣለምፔስ ጣኦታት (gods of Mount Olympus) ከይተረፈ ካብ ደበናታት ሰማይ ኮይኖም ንክዕዘብዎ ባህታ ዝፈጥረሎም: ናይ ደቂ ሰባት ዝምቡዕን ኣርሒቕ ዘይጥምትን ታሪኽ ዝሓዘለ 'ዩ። እዞም ጽባሕ ንግሆ ሓለፍቲ ዝኾና ፍጡራት ድማ ነዚ ዘሎናዮ ዘይቅርዑ ኩነታት ኣሊና ነቲ ውልቃውን ወገናውን እተሓሳሰባታት ደርቢና: ነጻ ዝኾነን ንናይ ሓባር ዕብየትን ምዕባላን ዝድርኽ መንገዲ ንኸንከፍት ዓቲብና ንክንጸባርቕን ንክንሰርሓሉን ከም መለኸት ጻውዒት ኮይና ንክንሰርሕ እትድርኽና መጻዎዕታ 'ያ።

እቲ ደራሳይ "ዕላማ ጸሓፊይ ኣብ ጎድኒ ፍትሕን ሓቅን ጠጠው ምባል 'ዩ።" ኢሉ 'ዩ ዝምከት። ኣብ 'ዞም ክልተ መሰረታውያን ዝኾኑ ዓንድታት ተሞርኪስ ክፈርድ ዝኣክል ሓበሬታን ብቕዓትን የብለይን: ኣብ ዉሑስ ደረጃ ኮይነ ንክዛረብ ግን: ደራሳይ ነቶም ንኢትዮጵያን ኤርትራን ዘቐሰሉ ሽግራት ብዘደንቑ ኣገባብ ገሊጽዎም ጥራሕ ዘይኮነ: ነቲ ዞና ናብ ኣወንታዊ ዝኾነ ምስግጋር ንክምርሕ ዘኸእል መፍትሒ ዝኾነና ሓበሬታ ቀሪቡልና ኣሎ።

“ነዚ ኣብ ዚ ናይ ተጻብኦታት ሰውራን ሳዕቤናቱን ዝተኸሰተ ኣሰቃቂ ናይ ደቂ ሰባት ቅዝፈትን ህልቂትን ዛንታ ንምንጻር ብዘሕ ኣርሒቕኻ ምኻድ ኣይክድልየናን 'ዩ። ናይ ዕርቂ ፈተነ ዓወት: መሰረቱ ኣብ ናይ ይቕጥን ናይ ምድሓን ሓይሊ ዝምርኮስ ኮይኑ: ንሱ ድማ ኣዝዩ ኣገዳሲ ዝኾነ ኩነት 'ዩ።”

ከምኡ ከንዲ ዝኾነ 'ዩ ድማ ነቲ ኣርእስቲ ናይ 'ዛ መጽሓፍ “ሕውየት: (ካብ ተጻብኦታት ሰውራን ሳዕቤናቱን ናብ ናይ ይቕጥን ዕርቅን ጸጋ) ክብል ሰምይዎ ኢሉ እኣምን።

ሕውየት ኣታ ዝበረኸትን ንኹሉ ናይ ዶክተር በረኸት ሕሉፍ ስራሓት እትዛዘም ናይ 'ቶም ዘይተላገቡ ጫፋት መእሰሪት ጽሕፍቲ 'ያ። እዛ መጽሓፍ 'ዚኣ ካብ ኩሎም ዝጸሓፍኩም መጽሓፍቲ ንላዕሊ ንናይ ዶክተር በረኸት ሰብኣውነት እተንጸባርቑ መጽሓፍ 'ያ። ነቲ ናይ ሓባር ጽቡቕ ወይ 'ውን ነቲ ጽቡቕ ሂወት ተባሂሉ ዝግለጽ ኣብ 'ቲ ነዊሕ ናይ ሂወት ጉዕዞ እዋን ብደረጃ ውልቀ ይኹን ብሕብረት ብኸመይ መንገዲ ክትረኽቡ ከም እትኸእል 'ያ እትምህረና። ናይ ጥዕና ዘለዎን ዝተወደነን ሕብረተ ሰብ እምነ ኩርናዕ ንክተንበር ንውልቀ ሰብ ፍቕሪ ንክብረተ ሰብ ድማ ፍትሒ ምሃብ ምዃኑ እትሕብር መጽሓፍ 'ያ።

እቲ ኣርሒቕ ዝጥምት መንእሰይ ሰውራዊ: እቲ ንናይ ኣፍሪቃ ሕብረት ዝምነ ናይ ሕጊ ክኢላ: እቲ ፈራዳይን ምሁርን ዝኾነ ዶክተር በረኸት: ኣብ ዝሓለፈ ጽሑፋቱ ንብዘሕ ምኸንያታት ኣብ ግምት ብምእታው - ውልቃውን ፖለቲካውን ሞያውን ምኸንያታት - ኣብ ጽሑፋቱ ተደሪቱ ነይሩ ክኸውን ይኸእል 'ዩ: ኣብ 'ዛ ናይ ሕጂ መጽሓፍ (ሕውየት) ግን ምሉእ

ብምሉእ ነጻ ኮይኑ ፍጹም ከይተሓጸረን ከይተደረገን 'ዩ ጽሑፍ'። እቲ ልቢ ወለዳዊ አጻላሕፋ እንተ ኾነ 'ውን አዝዩ ሓጊዝዎ 'ዩ። "እቲ ነጻ ዝኾነ ዓይነ-ሕልና" አጻቢቕ ንክገልጽ ደራኽዎ።

አብ ናይ መወዳእታ ዕማሙ ዘሎ ክመስል፡ ካብ 'ቲ ካብ ነዊሕ እዋን ዝፈለሰን ምስ ሰውራ ዘለዎ ቅርብትን ተበሊሱ፡ ንኹሉ አጠቓሊሉ፡ ንወረሰቲ ናይ ሰላምን ፍትሕን ምዕባላን መንገዲ ዝሕብር ካርታ ክገድፍ ዝደለዩ 'ዩ ዝመስል። እቶም ወረሰቱ ካብ ናይ ተመኩሮ ጽዕነት ነጻ ስለ ዝኾኑ እቶም ሰውራውያን መቓልስቱ ድማ " ናይ ግዜ ምሕላፍ" አህዲእዎም ክኸውን ይኸእል። ንሂወት ናይ 'ቶም አብ ናይ ኢትዮጵያ ናይ ፖለቲካ ድራማ ቀንዲ ተዋሳእትን ተጻረርትን ዝነበሩ ሸነኻት፡ አብ ሂወት ዘለዎም አረአእያ ንምልዋጥ ዝሓለነ 'ዩ ዝመስል። እዚ ድማ ውጽኢት ናይ ነዊሕ ዕድመ ጸጋ 'ዩ።

ነዚ ምክንያት ብምቕባል 'ዩ እምበኣር ሰቅራጦስ ምስ ብዕድመ ዝደፍኡ ሰባት ክዛረብ እመርጽ፡ "ብናተይ አተሓሳስባ - ከቢድ ይኹን ቀሊል ወይ 'ውን ልሙጽ ይኹን ሓርፋፍ - እንታይ ዓይነት መንገዲ ከም ዝሓለፉ ክንፈልጥ ንሕና ብሕጂ ክንሓልፎ ዝጸበዩና - ንሳቶም ዝሓለፍዎ - ነዊሕ መንገዲ ካብአቶም ክንመሃሮ ዘሎና ጉዳይ ስለ ዝኾነ 'ዩ።" (እታ ሪፑብሊክ) ብተመሳሳሊ አነ ብወገነይ መንእሰያት ነዛ ናይ ዶክተር በረኸት ሓዳስ ልቢ ወለዳዊት መጽሓፍ ከንብብዎ አጥቢቐ ይምሕጸን።

ምናልባት ስነ ጽሑፋዊ ስራሓት ልዕሊ ዝኾነ ይኹን ነገር ንመንፈስና ክጸልውዎ ይኸእል 'ዩ። ምስ 'ቶም ቀንዲ ገጸ ባህርያት ናይ ሕውየት - በቲ ናብ ሰማይ ዝዓረገ ሓሳባት ተዓጢቑም መስዋእትነት ንክኸፍሉ ቅርባት ዝነበሩ ኢትዮጵያውያን መንእሰያት - ከይተደናገጽካን ከይሓቕፍካዮምን ክትሰግሮ ከቢድ 'ዩ።

ከም 'ቲ ኤርትራዊ ብምዃን ስቅያት ህዝቢይ ቁጠዕ ፈጠራላይ ንዕኡ ንምልጋስ ምስ ቅኑዓት ሰባት ዝወገንኩ፡ አብ ትሕቲ አረሜናዊ ዝኾነ ናይ ሓባር ጸላኢ ንዝሳቕዩ ኢትዮጵያውያን 'ውን ንስቅያቶም ክቕበል አየሻቕለንን 'ዩ። ብክብ ዝበለ ንቕሓታዊ አመለካኸታ ጠሚተ ስቅያቶም ስቅያተይ ምዃኑ እአምን 'ዩ። እንተ ኾነ ግን ካብ ስምዒት ተበሊስካ ነቲ ስቅያት ከም ባዕላቶም ዝፈጠርዎ ጌርካ ወሲድካ ከተቆናጽቦ ምፍታን 'ውን ቀሊል 'ዩ።

ናይ ዶክተር በረኸት ልቢ ወለዳዊት መጽሓፍ ሓይሊ፡ ንነብስይ አብ ሳእኒ ናይ ኢትዮጵያውያን አሕዋተይን አተታይን ከእትዎን ምስአቶም ክደናገጽን አገዲዳትኒ። ምድንጋጸይ አብ 'ቲ ደራሳይ ናይ 'ዛ ልቢ ወለድ ዝሃነጸ ናይ ደማስቆ መንገዲ 'ዩ ረኽቢዮ፡ ማለት እቶም ግዳያት ኢትዮጵያውያን አነ 'ዩ። እቲ ምስ 'ቲ ባህርያት ዝገበርክዎ ክትዓት ንክቕየር ጽልዎ አምቢራላይ 'ዩ። እቲ ንህዝብና ዘድልዮ ዘሎ ትርጉም ዘለዎ ሃናጺ ጽምዶ ድማ ከምኡ ዝአመሰለ ክኸውን ይግባእ። ተሰፋ እጉብር ድማ ሓደ መዓልቲ እቲ ዓበይቲ ፊልምታት ዝሰርሐ ኢትዮጵያዊ ፕሮፌሰር ሃይለ ገሪማ ነዛ ልቢ ወለዳዊት መጽሓፍ አብ ፊልም ክቕርጸ።

ሓደ ካብ 'ቲ አብ 'ዛ መጽሓፍ ብብሩህ እትርእዮን ክትክሕዶ ዘይትኸእልን ነጥቢ እንተ ደእ ሃልዩ፡ ደራሳይ አብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዘለዎ ፍቕር አዝዩ ዕዙዝ ኮይኑ፡ እዞም አህዛብ ብሰላምን ብስምምዕን ብፍትሕን ክነብሩ 'ዩ ዝደሊ። ክኒኡ ሓሊፉ 'ውን ካብ 'ቲ ካብ ነዊሕ እዋን አትሒዙ ዝነበሮ ናይ ሕብረት አፍሪቃ (Pan-Africanist) ዘይሕለል ተወፋይነት ተበሊሱ ከም ናይ ጽባሕ ናይ አፍሪቃ ሓድነት መንጠሪ ባይታ ክኾና 'ዩ ዝምነ። እዚ ናይ ኩሉ ኤርትራውን ኢትዮጵያውን ድሌት ክኸውን አይግባእን ዶ!

ከም ፖለቲካዊ መራሒ እዚ ክኢላን ምኩርን ዝኾነ ናይ ዕድመ በዓል ጸጋ፡ ታሪኽ እንደገና ንክይድገም ንነገራት በቲ ካብ መጠን ግዝፎም ንላዕሊ አጉሊሑ ዘርኢ 84 ዓመት ዕድመ ዘለዎ ንድሕሪት ዝርእየሉ ናይ ጎድኒ መስትያቱ ተመልኪቱ፡ ንሰበ ስልጣን መንግስቲ ይኹን ንተቓዋምቲ ካብኡ ሓሊፉ 'ውን ንመላእ ሕብረተሰብ 'ዩ ዘጠንቅቕ ዘሎ። ከም ናይ ዘበና ናይ ህዝባዊ ርኽክባትን ዲፕሎማሲን ቅዲ ድማ ንልዝብ ከም መቐራረቢ ናይ ፍልልያት ክውሰድን ዘይቅርዑዬ ዝኾነ ማዕርነት ተወጊዱ፡ ዘይወገናውን ሓላፍነታውን ክኸውን 'ዩ ዝጽውዕ።

እቲ ናይ ስልጡን ዝርርብ ብድሆ ድማ "ነቲ መንግስትን ነቶም ተቓዋምትን ዝምልከት ኮይኑ፡ እታ ኩዕሶ ክትንክባለል ሓላፍነት ዝወስድ ግን እቲ መንግስቲ 'ዩ" ክብል 'ዩ አመልኪቱ።

ልክዕ ከምቲ አብ ውግእ ንኸትዕወት ስትራተጂ ምሕንጻድ ዘድሊ፡ ሰላም ንምምጻእ 'ውን ስትራተጂ ምሕንጻድ አገዳሲ 'ዩ።

እቲ አብ መንጎ 'ቲ መንግስትን ተቓዋምትን ዝግበር ናይ ሕድሕድ ምክሳስን ኩነቲን ሰላም ንምምጻእ አይከገልግልን 'ዩ። ማእከላይ ዝኾነ ባይታ ክፍጠር ክኸእል አለዎ። እዞም ሕጂ አብ መንግስቲ ዘለዉ ናይ ትማሊ ተቓዋምቲ 'ዩም ነይሮም። እዞም ናይ ሕጂ ተቓዋምቲ 'ውን ጽባሕ ንግሆ መንግስቲ ንክኾኑ ናይ ግዜ ሕቶ ጥራሕ 'ዩ። እዚ ናይ ሕድሕድ ተጻብእ ደግሲ

ዑደት ጠጠው ከብል ክኸል አለዎ፡ ነዚ ተበግሶ ክወስድ ሓላፍነት ዝስከም ግን እቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ መንግስቲ ኮይኑ ነቶም ተቃዋሚቲ ኣካላት ንክረከብ ሓላፍነት ዝስከም ንሱ 'ዩ፡ እቶም ተቃዋሚቲ እንተ ኾኑ 'ውን ንከም 'ዚ ዝኣመሰለ ተበግሶ ሓንጎሩ ኢሎም ክቕበልዎ ይግባእ።

መብዛሕትኡ ግዜ ባህሪ ናይ ተቃዋሚቲ ብኣተሓሕዞ ናይ 'ቲ ኣብ ስልጣን ዘሎ ስርዓት 'ዩ ዝውሰን። ጎንጸ ኩሉ ግዜ ጎንጸ 'ዩ ዝፈጥር፡ ሰላም ድማ ሰላም ይወልድ፡ እዚ ኣዝዩ ኣደናቂ ዝኾነ ሓላፍነት ድማ ብኹሉ መለክዒታቱ ኣብ እንግዳዓ ናይ 'ቲ መንግስቲ 'ዩ ዝወድቕ። “ልክዕ ከም 'ቲ ናይ ጎንጽን ሞትን ባህሊ ዘሎ፡ ናይ ፍቕርን ሂወትን ባህሊ ክህሉ ይኸእል 'ዩ። እንተ ኾነ ልክዕ ከም 'ቲ ኩሉ ኻልእ እዚ 'ውን ክኹስኩስ ይግባእ።”

እዛ መጽሓፍ ንኸልተ ዛንታታት ኣነጻጺራ ብብቕዓት 'ያ ተዳልዮ - ንምውላድ ናይ ሓደ ኣብ ቀጽሪ ናይ ቤተክርስቲያን ተደርብዮ ዝተረኸበ ዘኸታምን ንምጅማር ሰውራን። ንምጂኑ እቲ ዳሕረዋይ ካብ 'ቲ ቀዳማይ ኣዝዩ ዝግበዩ ሚዛንን ክብደትን ሒዙ 'ዩ ቀሪቡ።

እቲ ቀንዲ ሕመረት ናይ 'ዛ ልቢ ወለድ ነቲ ፕላቶ ኣብ ሩፑብሊክ እትብል መጽሓፍ - ነታ ከተማ ንውልቀ ሰብ ኣጉሊሓ ከም እተርኢ ዝገበራ እያ እተዘኻኸር። ነፍሲ ወከፍ ሰብ “ነቲ ናይ 'ታ ንውላዳ ኣብ ትሕቲ ምሕረት ናይ ሕዳር ወጋሕታ ቀዘሒ ደርብዮቶ ዝኸደት ዘይተዓደለት ኣደ” ክርድኦ እንተ ኸኢሉ፡ ነቲ ነታ ሃገር ኣጋጢሞዋ ዝነበረ ፖለቲካዊ ምልዓል ክርድኦ ኣይከጸግሞን 'ዩ። “ነታ ወላዲት ውላዳ ንኸትድርቢ ጠንቂ ዝኾነ፡ ዝኾነ ምኽንያት የጋጥማ - ድኽነት ይኹን ካብ ባህላዊ ልምዲ ወጻኢ ቆልዓ ምጥናስ ዝህልዎ ዘይተቐባልነት ዝፈጠረላ ሕንከት - ብቐንዱ እቲ ነቲ ቆልዓ ዘጋጠመ የጋጥሞ ኢልካ ኣብ ጎልጎል ደርቢኻ ምኻድ ኣዝዩ ዘሰቅቕ ተግባር 'ዩ።”

ከም 'ቲ ሓደ ካብ 'ቶም ተዋሳኒቲ - ኣበራ - ኣብ 'ቲ መዓልታዊ ንጥፊታቱ ዝምዘግበሉ፡ “... እቲ ሰውራ ምቕርራብ ቅድሚ ምግባርና ኣቐዲሙ 'ዩ ኣብ ገጽና ተባሪዑ፡ ቅድሚ 'ተን ብማዕረ ደረጃ ኣብ ዝሓለፈ ርገብ ፈጠረን ኣብ ሕድሕድን ዝበላልዓ ዝነበራ ጉጅለታት ቁስለን ምሕዋዩ 'ዩ ተባሪዑ፡ ኣብ መጨረሻታ ድማ እቲ ሰውራ ዘይተጸበናዮ ሓይልን ውልቀ ሰባትን 'ዩ ካብ ማህጸኑ ተፈሉ።” ክብል 'ዩ ገሊጽዎ።

ስሙ ዘይተጠቐሰ ናይ ኤርትራ መውጽእ ሓራ ድማ “ንሰውራን ሰውራዊ ፍትሕን ልክዕ ከም ሓደ ትጽቢት ዘይተገብረሉ ናይ ሓጋይ ከቢድ ዝናብ ዝፈጠሮ፡ ካብ ከበሳታት ተበጊሱ ዝኾነ ኣብ ቅድሚኡ ዝጸንሐ ለኻኺሙ ነቶም ብሓይሊ ገፋፊጥዎም ዝመጸ ድማ፡ ቅድሚ ናብ ጎላጉል ምውራዱ ኣጸጊዕዎም ዝመጸኦ ናብ ቁልቁለት ገጹ ዝውንጨፍ ውሕጅ” ጌሩ 'ዩ ገሊጽዎ።

እቲ ከም ሳዕቤን ናይ 'ቲ ሰውራ ዝተረኸበ ኣዝዩ ንእሽቶን ኣገዳሲ ዘይኮነን መኸሰብ፡ ምስ 'ቲ ኣብ 'ታ ሃገር ዝተኸሰተ ዓቢ ዕንወት ተነጻጺሩ ብዙሕ ግምት ዝወሃቦ ኣይኮነን። እቲ ክሳራ ነቲ መኸሰብ ኣዝዩ 'ዩ ተዓጻጻፍዎ፡ እቲ ንእሽቶ ዓወት ድማ ምስኡ ክመጣጠን ዘይከእል መዘና ኣልቦ ዝኾነ ጥፍኣት 'ዩ ኣስዒቡ።

እቲ ኣብ ልዕሊ ሰውራ ዘሎኒ ዓሚቕ ጽልኢ ካብ ናይ እዋን ቁልዕነቲ ዝኸርታት 'ዩ ዝምንጨ፡ ካብ 'ቲ ወዲ 5 ዓመት ቆልዓ ኮይነ ተገዲዶ ካብ ቤተይ ወጸኦ ናይ ስደት ግዳይ ዝኾነኩሉ እዋን ጀሚሩ።

ዓቃባውነቲ ኣብ ደግሲ ናይ ኩሉ ሕሉፍን ዝበለየን ዝኸርታት ዝተሰረተ ኣይኮነን፡ እንተኾነ ኣብ 'ቲ ለውጢ - ካብ 'ቶም ለውጥታት 'ውን እቲ ዝበለጸ ለውጢ - ክመጽእ ባህርያውን ግድነታውን ምጂኑ ብግብሪ ዘለልዩ፡ ብኣገላልጻ ናይ ኤድሞንድ ቡርክ፡ እቲ ቀጻሊ ምዕቃብን ምምዕባልን ናይ ጽቡቕ ነገራት፡ “ምጉሓፍ፡ ንነገራት ብብቕዓት ናይ ምምሕያሽን ምዕቃብን ክእለት 'ዩ፡ ከም ፖለቲካ መራሒ ድማ መዓቀንየይ ነዘም ክልተ ነገራት ብሓደ ኣጣሚርካ ምኻድ 'ዩ። ካብ 'ዚ ወጸኢ ኩሉ ካብ ዝተጠንሰሉ እዋን ጀሚሩ ርቀት ዝጎድሎን ኣብ ኣፈጻጽምኡ ድማ ናብ ዕንወት ገጹ ዘምርሕ 'ዩ።” ዝብል ጽሑፍ ዝተሰረተ 'ዩ። [(ነጻብራቓት ሰውራ ፈረንሳ) (Reflections on the Revolution in France)]።

ዋላ እቲ ናይ ሰውራታት ቅዱስ ኣቦ ዝኾነ ቸ ጉጌራ 'ውን፡ “ጨካናት መራሕቲ ብናብ ጨካናት ዝቐየሩ ሓደስቲ መራሕቲ 'ዮም ዝትክኡ” ክብል ኣሚኑሉ 'ዩ።

እዚ ከም መመኸነይታ ተወሲዱ፡ ንዘይፍትሓውነት ዕሸሽ ኢልና ንምሕላፍ ዘይኮነ፡ ንቐሓት ንኸንከውን ዝጽውዕን ነቲ ሓቂ ከነስተውዕለሉ ዝግባእ ምጂኑ ንምዝኸኸር ተባሂሉ ዝቐርብ ዘሎ ሓቂ 'ዩ። ነቲ እንምነዮ ንኸንረከብ ጥንቁቓት ንኸንከውን። መሰረት ናይ 'ዚ ኣረዳድኣ ድማ ካብ ባህርያት ናይ 'ቲ ምስ ውልቃዊ ሞራላዊ ሓላፍነቱ ሰላም ዝሰፈኖ ከም ኣባል ናይ 'ቲ መንፈሳዊ ቤት ድማ ስነ ምግባራዊ ግቡኡ ዝፍጽም፡ ካብ 'ቲ ወፊይ ሃይማኖታዊ ዮውሃንስ ዝመንጨዉ 'ዩ ዝመስል።

የውሃንስ አብ 'ቲ ካብ አቦታቱ ዝወረሶ ሃይማኖት ዝጠበቐ እምነት ኣለዎ፡ ኣብኡ ጥራሕ ዝተሓጸረ ግን ኣይኮነን። ንለውጢ 'ውን ክፋት 'ዩ፡ ለውጥን ብዙሕነትን ጽቡቕት ምዃናም ዝእምን ጥራሕ ዘይኮነ ናይ ህያውነት ምንጪ ምዃናም 'ውን ዝርዳእ 'ዩ።

እቲ ገዛኢ ሃይይ ናይ ጃልብኡ ማርሻ ኣይንቐድሚት ኣይንድሕሪት ኣብ ኣጉል ተንጠልጢሉ 'ዩ ተዓኒዱ ተሪፋ። ኣብ ቅድሚ ለውጢ ኣጉል ኩንካ ጠልጠል ምባል ልቦና ዝጎደሎን ዘይጠቓምን 'ዩ። እቲ ዝሸምገለ ሃይይ ሃይለስላሴ መኣዝኑ ስሒቱ ኣብ መንጎ ኣቕርንቲ ናይ ዘበናውነትን ጥንታውነትን ተንጠልጢሉ፡ ነታ ሃገር ዉሑስ ናብ ዝኾነ ለውጢ ከመርሓ ኣይከኣለን።

እቲ ሓደ እዋን “ኣዝዩ ዝተኸብረን ዝተደንቀን ብዓለም ደረጃ ዝተፈልጠ መራሒ” ንውድቀቱ ባዕሉ 'ዩ ተሓታቲ። ኣብ ስልጣን ኣዝዩ ነዊሕ ግዜ ብምጽንሑ መቓብሩ ባዕሉ 'ዩ ፍሒሩ። ናይ 'ቲ ሓደ ካብ ናይ ኣኸሱም ዓቢይቲ መራሕቲ ዝኾነ፡ ናይ 'ቲ ድሕሪ ዝተወሰነ እዋን ዝፋኑ ኣረኪቡ ናብ ደብሪ ዝተጸንበረ - ናይ ቅዱስ ሓጺይ ካሌብ - ኣብነት ክኸተል ነይርዎ።

ካብ 'ቲ ዓቢ ናይ ስልጣን ጎደና መዓስ ከም ትወጽእ ምፍላጥ፡ እቲ ዝለዓለ ጽፍሒ ናይ ፖለቲካዊ ልቦና 'ዩ። ብዘይ ኣፈላላይ ድማ ንኹሉ ኣብ 'ቲ ዝለዓለ ናይ ፖለቲካዊ ጸወታ ዘሎ ይምልከት። ሕማቕ ኣጋጣሚ ኮይኑ ግን እዚ ትምህርቲ 'ዚ ኩሎም ናይ ኢትዮጵያን ኤርትራን ዝሰዓቡ መራሕቲ ክጥቀሙሉ ኣይከኣሉን።

ሰውራ ኢትዮጵያ ዘይቅርዕይ መንፈስ ዝሓዘለ ይመስል ኣይነበረን፡ እንተ ኾነ ኣብ መስርሕ ጉዕዞ ጎድኒ ንጎድኒ ብማዕረ ይሰጉሙ ናይ ዝነበሩ ዝተፈላለዩ ፍጻሜታት ጎነጻዊ ኸሰተት 'ዩ ኣሰራቡ።

ንጹር ሃገራዊ ራኢ ይኹን ከስርሕ ዝኸእል መተካእታ ኣብ ዘይነበረሉ እዋን፡ ኢትዮጵያውያን መንእሰያት ናብ 'ቲ ናይ ምድረ-በዳ ገነት ዝኾነ ሰውራዊ ሓሳባት ክውሕዙ ተራእዮም። መዓልቲ መጻ መዓልቲ ከደ ብቐጻሊ ብዛዕባ 'ቲ ነታ ሃገር ናብ ዘየሰጉም ታኼላ ሸሚሙ ኣብ ልዕሊ ሓፋሽ ህዝቢ ዝምዘምዘ ዝነበረ መስፍናዊ ስርዓት ኣልዮም፡ ነቲ ናይ ዲሞክራሲን ማሕበራዊ ፍትሕን መሰረት ዝኾነ ማዕርነታውን ገሰጋሰን ዝኾነ ሕብረተ ሰብ ንክሃንጹ 'ዮም ዝዝትዩ ነይሮም።

ንሳቶም ኣብ ሓደ እዋን፡ “ኣብ 'ቲ ንሕና ወይ 'ውን (ዝኾነ) ኣብ ኩሉ ኩርናዓት ናይ ዓለም፡ ብፍላይ ድማ ኣብ ሃገራት ሳልሳይ ዓለም (ኩባ፡ ቻይናን . . . ካልኦትን ሓዊስካ) ብናይ ሰውራ መንፈስ ተበኪሉ ክሃድመሉ ኣብ ዘይከእል ኩነት ዝነበረሉ እዋን፡ ኣካል ናይ 'ቲ እዋን ትውልዲ 'ዮም ነይሮም።” እዚ ትውልዲ 'ዚ እቲ “ልዑል ተኣማንነትን ዝበረኸ ነብሰ ምትእምማንን” ዝሕላገቱ “ናይ ትውልዲ ትዕድልቲ” 'ዩ ነይሩ።

እቲ ናይ 'ቲ ትውልዲ ንሕና-ንኹሉ-ንፈልጦ-ኢና ዝብል ዝምባለን እቲ ምስኡ ዝተተሓሓዘ ረጽምታት ንምፍታሕ ዋጋ ዕዳጋን ሰላማዊ ልዝብን ዘይቅበል ኣብ ድርቅና ዝተሰረተ ሰውራዊ ዕሸነት “ነቲ ክጭብጦ ዘይከኣለ ክብሪ ንክጎናጸፍ ኣብ ቀታሊ ዝኾነ ጎንጺ 'ዩ ተሸሚሙ።”

እቲ ብሓደ ኣተሓሳስባን ዘይቅድመ ኩነታዊ ተወፋይነትን፡ ኩልኹ-ሓደ-ኩንካ-ንኹሉ-ወድኣዮ ዝብል ሰውራዊ ስነሓሳብ፡ መተካእታ ሓሳባት ሃልዮም ብሓባር ክሰጉሙ ቦታ ኣይገደፈን፡ ከም ሳዕቤኑ ድማ ዝኾነ ዝተላዕለ ክኢላዊ ክትዕ መን 'ዩ ዝያዳ ጸጋም ወይ 'ውን መን 'ዩ ወፋይ 'ዩ ዝውሰን ነይሩ። ናይ ክኢላታት መደስከልን መቐተልን ሜላ 'ዩ ኮይኑ።

እቶም ናይ ማሕበራዊ ባህሪ ጠቢባን ሰውራውያን ንሚዛን ናይ 'ቲ ህሉው ኩነት ኣልጊሶም፡ ኣብ ቦትኡ ዴስነት እንተ ዝትክኡ፡ ነቲ ሕብረተሰባዊ ሕማም ምፈወስዎ ነይሮም። እዚ እቲ ዝኸፍኡ ገጽ ናይ ጣኦታዊ ኣምልኾ 'ዩ - ምውላድ ናይ 'ታ ወርቃዊት ምራኽ ድማ መበሰረ።

መንእሰያት ኩሉ ዝፈልጡ ክመስሉ፡ ዘይብሱላት ፖለቲካዊ ሓረጋት ተሓንጊጦም ነቲ ሓቐኛን ግብራውን ሕቶ ናይ ህዝቢ ኢትዮጵያ ምብላሎም ናይ 'ቶም እዋናት ምልክት 'ዩ።

ሓደ ኣዝዩ ዘይተጠምረ ሰውራዊ ጉጅለ፡ ኣብ ቀጽሪ ዩኒቨርሲቲ ይኹን ኣብ ናይ ኢትዮጵያ ኣብያተ ትምህርቲ፡ ካብ ናይ ደገ ሓሳባት ዝተቐድሑ ሕሱራት ሰውራዊ ሓሳባት ዝሓዙ ጽሑፋት ኣብ መንእሰያት ክቃልሕን ክዘርግሕን ተራእዮ። “ማርከሳዊ ስነጽሑፋት ይኹን ናይ ማኦ ጸ ቱንግ ንእሸተይ ቀያሕ መጽሓፍን ከይተረፈ 'ዮም ዘርጊሑም።”

ብዛዕባ ሃገሩ ኣዝዩ ክብ ዝበለ ናይ ታሪኽ ስምዒት ዘለዎ ህዝቢ፡ ንልቦናን ኣገዳስነትን ኣተገባብራን ናይ ዴስነት ንክሓትት ትብዓት ኣይገበረን። ክንዲ ዝኾነ ድማ እቲ ሰውራ ልክዕ ከም 'ቲ ደረጃ ብደረጃ እናበለዩ ዝኾደ ናይ ፈውስት ምንቅስቃስ

(Faustian movement) መንፈሱን ባህሉን ተዳኸመ። ናይ 'ታ ቅድሚ ዝኾነ ሃገር ኣእዳዎ ናብ እግዚአብሔር ዝዘርግሕት ሃገር መንእሰያት ድማ ንዝነበሮም ቅዱስ መንፈሳዊ ክብር ግዲ ከይገበሩ፡ ነቲ ቅድመ ኣቦታትካ ዝተኸለዎ ዶብ ኣይትጥሓስ ዝብል ቅዱስ ትእዛዝ ረገጽዎ።

እቲ ሓድሽ ናይ ሰውራ እግዚአብሔር ንዝኾነ ካልእ እዝግሄር ከተምልኽ ስለ ዘየፍቅድ፡ ምስ ሰውራዊ ትእዛዛት ዘይምቅዳው ዓቢ ገበን ኮነ። እቶም ናይ 'ቲ ሰውራ ኣቀነባበርቲ ድማ ንሃገር ምሉእ ዘናወጸ መዘና ኣልቦ ዝኾነ ሸበራዊ ህልቂት ፈጸሙ። እቲ ሰውራዊ ፍቕሪ ንሕድሕዳዊ ምቅትታል መንገዲ ከፊቱ፡ እቶም ነቲ ሰውራዊ መስርሕ ከም ዘይሰርሕ ክርድኡ ዝኸኣሉ ኣዝዮም ዉሑዳት 'ዮም ። “እቲ ኣብ መንጎ ተመሳሳሊ ስነ-ሓሳብ ዝኸተላን ዝውፈዎን ጉጅለታት ዝተኸሰተ ተጻብኦታት ድማ ነቲ ናይ ፍጻሜታት ጉዕዞ ኣነ ዝበልክኹም ግበሩ ብዝብል ጎነጻዊ ኣገባብ 'ዩ መሪሖዎ።”

ብርግጽ፡ ነቶም ናይ ሰውራ ኣዝዮም ውፉያት ዝኾኑ ትውልዲ ተጋግዮም ምንባሮም ከተረድኦም፡ ልክዕ ከም ንሓደ ቆልዓ ሳንታ ብሂወት ከም ዘዩሎ ምርዳእ 'ዩ ዝቐጸር፡ ካብኡ ክጽግቐኹ ዝኸእል ጽቡቕ የልቦን። ንክሓዊ ንግዜ ክግደፍ ኣለዎ፡ ምናልባት 'ውን በዚ ምኽንያት ይኸውን እቲ ደራሳይ ከም ናይ ትውልዲ ትዕድልቲ ጌሩ ኣቐሚጥዎ ዘሎ። እንተ ኾነ ግን ከም 'ቲ ፕሮፌሰር ገብሩ ታረቀ ዝገለጸ “ካብ ክቱር ዝኾነ ዕዉር ቁጠባ ሓደ ትውልዲ ባኪኑ 'ዩ።” እዚ ድማ እቲ ዘይከሓድ ሓቂ 'ዩ።

እዛ መጽሓፍ ንኩሉ ስምዒታት እትቐሰቅስ ኣብ ዓሚቕ ትረኻ ዝተሰረተት 'ያ። ነዚ ሕጂ ዘሎ ናይ ኢትዮጵያን ኤርትራን ዘመናዊ ህላወ መንገዲ ዝጸረገ ናይ ፍጻሜታት ዋሕዚ ክድህስስ ንዝደለ ዘበለ ኩሉ ድማ ዓባይ ምንጨ 'ያ። ብዝሰፍሐ ክትንበብ ድማ ተስፋ እገብር። እዛ መጽሓፍ 'ዚኣ ገለ ካብ 'ቲ ዝተዋህበ መደምደምታታት ተቐጢባ ንግምታት ባይታ ሂባ ነይራ እንተ ትኸውን ዝያዳ ጽልዎ ምገባሪት። መብዛሕትኡ ግዜ ዘይግሉጻት ነገራት ካብ ታሪኽ ንላዕሊ 'ዮም። ጽቡቕ መጽሓፍ ብቐሊሉ ምስጢሩ ኣየካፍለካን 'ዩ። ልክዕ ከም 'ቲ ያዕቆብ ምስ መልኣኽ ገጢሙ እስራኤል ዝኾነ፡ እቲ ዝበለጸ ናይ ምስግጋር መንገዲ 'ውን ንሱ ስለ ዝኾነ፡ ኣንብብቲ ድማ ምስ 'ቲ ናይ 'ቲ መጽሓፍ ምስጢራት ክገጥሙ ግድነት 'ዩ። እዛ መጽሓፍ ኣብ ውልቀ ዝተመሰረተትን ሓይሊ እትህብን ኮይና እንተ ዘይሰማዕኩምኒ 'ውን ኣይትብልን (less intrusive)።

ናይ ሰላም ልዑል ኣብ ዝኸበረሉ ወቕቲ፡ ሕውየት ብቐዕቲ ህያብ 'ያ። ሕውየት ብኩናት ናይ ዝተፈጥሩ ናይ ፍቕርን ሰላምን ናይ መላግቢታት ጋግ እትመልእ ጽሕፍቲ 'ያ። “እቶም ሕጉሳት እቶም ንሰላም ዝሰርሑ 'ዮም።” ተስፋ እገብር ድማ ንዶክተር በረኸት “እግዚአብሔር ወደይ ኢኻ ኢሉ ክጽውዖ።” (ማቴዎስ ምዕራፍ 5 ካብ ፍቕዲ 9-14)

እዛ መጽሓፍ ብቐጥታ ካብ ቤት ማሕተም ቀይሕ ባሕሪ Red Sea Press ክትእዘዝ ትኸእል።

ሰመረ ሃብተማርያም ደራሳይ ናይ “Hearts like birds,” ኮይኑ ንክትመጽእ ኣብ መስመር ዘላ መጽሓፍ ድማ “History of the Tewahdo Church of Ethiopia and Eritrea” ታሪኽ ናይ ኢትዮጵያን ናይ ኤርትራን ናይ ተዋህዶ ቤትክርስቲያን ክትከውን 'ያ። ኣብ ጥሪ 2017 ክትዘርጋሕ ትጽቢት ይግበረላ።

መራኸቢ ኢመይል weriz@yahoo.com

ትርጉም፡ ጸጉ ፍስሃዩ ባህታ ደራሳይ “እታ ሕብእቲ ሰልፊ”

መራኸቢ ኢመይል tsegufbahta@yahoo.co

